

**Голові спеціалізованої вченої ради
Д 64.707.03 Національного університету
цивільного захисту України,
д.держ.упр., професору
Домбровській С.М.**

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора
Мороза Володимира Михайловича
на дисертаційну роботу Вербоценка Олександра Павловича «Механізми
державного регулювання військової освіти України в умовах її
трансформації», поданої до захисту до спеціалізованої вченої ради
Д 64.707.03 в Національному університеті цивільного захисту України на
здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за
спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління**

Детальний аналіз дисертації Вербоценка Олександра Павловича «Механізми державного регулювання військової освіти України в умовах її трансформації» дозволяє сформулювати такі узагальнені висновки щодо актуальності, ступеня обґрунтованості основних наукових положень, висновків, рекомендацій, достовірності, наукової новизни, практичного значення, а також загальної оцінки роботи.

Актуальність теми дисертації.

Дисертаційне дослідження Вербоценка Олександра Павловича спрямоване на вирішення наукового завдання щодо розвитку теоретичних засад та обґрунтування науково-прикладних рекомендацій з удосконалення механізмів державного регулювання військової освіти України в умовах її трансформації. Виконане дослідження, беззаперечно, затребуване сьогоденням і є актуальним у вимірах сучасності, адже завдання з удосконалення військової освіти полягає в тому, що військова освіта дає нові підходи до підготовки військових кадрів у

контексті сучасних глобальних загроз безпекових ситуацій, зокрема з огляду на повномасштабну війну в Україні.

Тема дисертації є надзвичайно актуальною, оскільки сучасні реалії вимагають від системи військової освіти швидкої адаптації та оновлення підходів у підготовці військових фахівців. Військова освіта має не тільки забезпечити базову військову підготовку, а й сприяти формуванню навичок, які допомагають швидко реагувати на мінливі загрози, використовувати новітні технології та приймати ефективні тактичні й стратегічні рішення в бойових умовах. До того ж, досвід бойових дій в Україні показує, що класичні моделі навчання потребують перегляду, або відповідати сучасним вимогам та загрозам.

Своєчасність обраної теми визначається також тим, що, незважаючи на появу останнім часом наукових досліджень з проблем розвитку, використання інтелектуального кадрового потенціалу у сфері національної безпеки, поза увагою науковців залишались питання удосконалення механізмів державного регулювання військової освіти України в умовах її трансформації.

Зв'язок дисертаційного дослідження з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи «Розробка наукових основ державного управління у сфері безпеки ринку соціально-економічних послуг України з точки зору цивільного захисту» (державний реєстраційний номер 0112U002587), що розробляється навчально-науково-виробничим центром Національного університету цивільного захисту України. Конкретно дисертантом проаналізовано заходи удосконалення механізмів державного регулювання військової освіти України в умовах її трансформації.

Робота також тісно пов'язана з реалізацією положень Концепції трансформації системи військової освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації мають достатнє теоретичне, методологічне та емпіричне обґрунтування. Теоретичною й

методологічною основою дослідження є положення теорії державного управління, а також інших наукових напрямів, зокрема військової науки, політології тощо. Автором проаналізовано більше 160 джерел, зокрема праць вітчизняних та зарубіжних вчених за темою дослідження, законів України та підзаконних актів, офіційної статистичної інформації.

В дисертаційній роботі має місце чітке визначення об'єкту, предмета і мети дослідження. Остання полягає у підвищенні ефективності функціонування системи військової освіти на засадах удосконалення механізмів державного регулювання військової освіти України в умовах її трансформації.

Поставлена мета розкривається через вирішення низки завдань, чітко визначених у тексті дисертації та авторефераті, а саме:

- проаналізувати діючу систему управління військовою освітою в Україні та в провідних країнах світу та розкрити можливості існуючого науково-методичного апарату щодо удосконалення державного регулювання підготовки фахівців тактичного та оперативного рівнів військової освіти щодо підвищення її ефективності;

- дослідити організаційний, правовий, ресурсний механізми об'єкту дослідження;

- розробити методологічні засади інформаційно-аналітичного забезпечення механізму державного регулювання системи військової освіти;

- обґрунтувати показники потреби ЗСУ в офіцерському складі на середньострокову перспективу відповідно до реальних та потенційних загроз у сфері національної безпеки;

- запропонувати модель механізму державного регулювання підготовки фахівців тактичного та оперативного рівнів військової освіти;

- обґрунтувати стратегічні напрями розвитку державного регулювання підготовки фахівців тактичного та оперативного рівнів військової освіти в умовах її трансформації.

Високий ступінь обґрунтованості отриманих результатів забезпечує також використання в дисертаційній роботі комплексу наукових підходів: системного

методу, методів аналізу та синтезу, логічного, системно-структурного та компаративістського аналізу, а також методу когнітивного аналізу.

Реалізація завдань дослідження здійснювалася шляхом комплексного використання загальнонаукових і спеціальних методів: системного аналізу, синтезу, порівняльного аналізу, категоріального аналізу, структурно-функціонального аналізу, статистичного аналізу, аналізу та узагальнення.

Заслуговує на увагу обґрунтування наукової доцільності імплементації у вітчизняну державно-управлінську практику досвіду провідних країн світу щодо державного регулювання військової освіти, зокрема США, Великобританія, Німеччина, Франція (с.30-44).

Наукові положення, висновки та рекомендації, що відображені у дисертації, автор обґрунтовує на основі логічного викладу матеріалу. У висновках до розділів відображені результати дослідження конкретних питань. Розділи роботи взаємопов'язані між собою. Найважливіші результати дослідження викладені у висновках дисертації, що відповідають поставленим завданням.

Достовірність та наукова новизна результатів дослідження.

Достовірність наукових положень, висновків і науково-практичних рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується їх успішною практичною апробацією. Так, окремі положення та висновки дисертаційного дослідження були використані в практичній діяльності: підкомітету з питань науки та інновацій Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій (довідка про впровадження від 14.09.2024), Департаменту кадрової політики Міністерства оборони України (довідка про впровадження №220/16/3316 від 20.09.2024), Генерального штабу Збройних Сил України (довідка про впровадження №300/3/1807 від 20.09.2024), Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу кафедри військової підготовки (довідка про впровадження №823 від 03.10.2024), Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту Міністерства оборони України (довідка про впровадження від 04.10.2024).

Також матеріали дисертації можуть також використовуватися в навчальному процесі при підготовці магістрів публічного управління та адміністрування, в системі перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, при підготовці методичних матеріалів, лекцій та практичних занять з публічного управління та адміністрування щодо розгляду питань забезпечення державного регулювання системи військової освіти.

Наукова новизна одержаних результатів. Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження необхідно вказати на наукову новизну і теоретичне значення одержаних результатів.

Якість проведеного дослідження забезпечується його науковою новизною, а саме:

уперше обґрунтовано модель механізму державного регулювання підготовки фахівців тактичного та оперативного рівнів військової освіти, яка містить сукупність розроблених дисертантом взаємопов'язаних механізмів правового, організаційного та ресурсного забезпечення у сфері військової освіти з урахуванням її трансформації в умовах воєнного стану, що сприяє реалізації саморегулюючих функцій, підвищенню рівня ефективності та результативності підготовки фахівців тактичного та оперативного рівнів військової освіти;

удосконалено систему інформаційно-аналітичного забезпечення механізму державного регулювання діяльності системи військової освіти, що надає можливість реалізації інформаційно-аналітичної діяльності у сфері забезпечення ефективного державного регулювання системи військової освіти та містить: планування, добування, збір, контроль достатності й якості, передачу, обробку, оцінку та аналіз наявної і прогнозованої інформації, явища та процеси, що відбуваються у сфері національної безпеки України, документальне оформлення (відображення), формування інформаційних ресурсів ЗСУ і доведення інформації до суб'єктів та споживачів інформаційного забезпечення;

дефініцію «інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державного регулювання системи військової освіти» як комплекс заходів зі збору, опрацювання (аналізу) та розподілу за призначенням інформації підпорядкованим підрозділам для виконання покладених на них функцій та дефініцію «механізм державного регулювання військової освіти» як систему, що призначена для практичної реалізації державної політики у сфері військової освіти та досягнення поставлених цілей, має визначену структуру та інструменти (методики, методи, правові і нормативні важелі, ресурсне, у тому числі інформаційно-аналітичне, забезпечення) впливу на об'єкт управління.

Окрім того набули подальшого розвитку методичний апарат розрахунку потреби у офіцерському складі на середньострокову перспективу в умовах постійного реформування ЗСУ та змін їх чисельності, що дозволяє адекватно реагувати на загрози та зміни воєнно-політичної обстановки в країні на основі принципів вдосконалення системи підготовки військових фахівців, забезпечення безперервної ступеневої системи навчання військових фахівців;

науково-прикладні положення механізмів державного регулювання військової освіти України в умовах її трансформації орієнтовані на створення системи мотивацій, удосконалення інноваційного, нормативно-правового, методологічного, науково-методичного, навчально-технічного забезпечення, формування системи консультування і наукових експертиз, розроблення системи нівелювання ризиків негативних наслідків інноваційної діяльності в системі професійної підготовки.

Важливим є те, що основні ідеї та висновки дослідження доведено до конкретних положень та рекомендацій. Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості безпосереднього використання розробленого науково-методичного апарату, зокрема щодо: запровадження «Програми базової загальновійськової підготовки», впровадження порядку координації діяльності та організації взаємодії органів військового управління, вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти Збройних Сил України з питань підготовки військових фахівців, запровадження

в діяльність Положення про Систему аналізу службової діяльності випускників закладів фахової передвищої військової освіти, вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях.

Основні положення дисертаційної роботи опубліковано в 13 наукових працях, у тому числі – 7 статтях в наукових фахових виданнях, із них 1 стаття – в зарубіжному виданні, 6 – тез у матеріалах наукових конференцій та семінарі. В опублікованих працях розкрито основні положення дисертації, що становлять наукову новизну і винесені на захист. Оформлення дисертації та автореферату здійснено з дотриманням вимог Міністерств освіти і науки України.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації 253 сторінок. Список використаних джерел включає 105 найменувань.

Наукове та практичне значення результатів дослідження.

Наукове значення результатів дослідження полягає у створенні теоретичної основи для підвищення ефективності військової освіти в умовах її трансформації. Зокрема, це досягається через аналіз та узагальнення досвіду провідних країн світу щодо управління військовою освітою, вивчення існуючого науково-методичного апарату та розробку моделі державного регулювання підготовки військових фахівців тактичного й оперативного рівнів. Розроблені у дослідженні методологічні засади інформаційно-аналітичного забезпечення сприяють поглибленню наукового розуміння ефективного державного регулювання військової освіти, зокрема щодо ресурсного, організаційного та правового механізмів. Це створює нові можливості для подальших наукових досліджень у сфері державного управління військовою освітою та посилення її національної й міжнародної конкурентоспроможності.

Практичне значення роботи полягає в розробці конкретних рекомендацій та моделі державного регулювання, яка дозволить підвищити якість підготовки військових фахівців на тактичному та оперативному рівнях. Впровадження цих

рекомендацій сприятиме оптимізації управлінських процесів, підвищенню ефективності ресурсного забезпечення військових закладів освіти та вдосконалення правової бази в цій сфері.

Матеріали дисертації можуть також використовуватися в навчальному процесі при підготовці магістрів публічного управління та адміністрування, в системі перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, при підготовці методичних матеріалів, лекцій та практичних занять з публічного управління та адміністрування щодо розгляду питань забезпечення державного регулювання системи військової освіти.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

Дисертаційне дослідження Вербовенка Олександра Павловича в цілому оцінюється позитивно, водночас слід вказати на окремі дискусійні положення дисертації та висловити деякі зауваження і пропозиції.

1. За результатами аналізу міжнародного досвіду державного регулювання військової освіти в США, Німеччині, Великобританії, Франції в підрозділі 1.2 (с.32-45) автор зазначає, що «у забезпеченні військової освіти неможливо слідувати універсальним рекомендаціям міжнародного досвіду». Підрозділ 1.2. виглядав би переконливішим якщо б автор обгрунтував чому неможливо слідувати універсальним рекомендаціям міжнародного досвіду».

2. У підрозділі 1.4. (с.55-71) розділу 1 дисертації, присвяченому розподілу повноважень між Міністерством оборони України та органами військового управління Збройних Сил України щодо управління військовою освітою спостерігається недостатнє застосування аналітичного підходу. Хоча в цьому підрозділі описуються завдання та функції цих органів, недостатня увага приділяється аналізу їх взаємодії, ефективності управлінських механізмів.

3. Обгрунтовуючи в підрозділі 3.3.2. (с. 148-159) впровадження Програми базової загальновійськової підготовки автор роботи розкрив мету, завдання, правові аспекти впровадження Програми, в Таблиці 3.3 підрозділу – виклав прогнозовані результати впровадження БЗВП, яким є військово-навчений

людський ресурс підготовлений до захисту територіальної цілісності та незалежності України. Проте, на нашу думку, автор не достатньо уваги приділив прогнозованим ризикам запровадження цієї Програми в закладах вищої освіти України.

4. Розглядаючи в підрозділі 3.3 пропозиції щодо створення Комітету з питань координації виконання у Збройних Силах України завдань системи військової освіти, автор по суті лише розкрив організаційні-правові засади діяльності цього Комітету та недостатньо уваги приділив розкриттю результатів роботи Комітету та формулюванню висновків обмежившись викладанням положення про комітет.

5. У підрозділі 3.4 (с.159-173), присвяченому рекомендаціям щодо впровадження порядку координації діяльності та організації взаємодії органів військового управління, вищих військових навчальних закладів військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти Збройних Сил України з питань підготовки військових фахівців, нажаль, автор обмежився лише розкриттям змісту основних положень Порядку координації діяльності та організації взаємодії органів військового управління, вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та закладів фахової передвищої військової освіти Збройних Сил України з питань підготовки військових фахівців. Робота тільки виграла б, якщо автор надав обґрунтовані висновки, які б пояснили б, як ці рекомендації можуть поліпшити взаємодію між органами військового управління та закладами вищої освіти, а також як сприятимуть підвищенню ефективності підготовки військових фахівців.

Проте, зазначені недоліки не зменшують цінності запропонованого наукового дослідження, яке в межах визначених завдань є цілісним, ґрунтовним, завершеним дослідженням актуальної теоретичного та практичного завдання державного управління.

Загальний висновок

Дисертаційне дослідження присвячено актуальній темі, виконано на

високому теоретичному та науково-методологічному рівні, має вагоме практичне значення.

Текст автореферату адекватно відображає основні положення дисертаційного дослідження. Структура, основний зміст дисертації та висновки відповідають завданням дослідження. Результати дослідження повною мірою викладені в авторських публікаціях. Мова та стиль викладу адекватно відображають досліджувану проблематику. Дисертаційна робота оформлена згідно з чинними вимогами.

З огляду на актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків вважаємо, що дисертаційна робота «Механізми державного регулювання військової освіти України в умовах її трансформації» відповідає вимогам пунктів 10 і 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (з наступними змінами), а її автор Вербовенко Олександр Павлович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри соціології і публічного управління
національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»,
доктор наук з державного управління,
професор

Володимир МОРОЗ

